

Věra Novotná: Slovenština ve Vojvodině: status a komunikační uplatnění Posudek na disertaci

Posuzovaná disertace se zabývá některými aspekty slovenské menšiny ve Vojvodině. Autorka se přitom opírá především o práce slovenských a vojvodinských slovakistů, a je tedy do značné míry ovlivněna jejich horizontem uvažování. Přínos disertace spočívá v empirické složce, která vychází z autorčiny práce v terénu a přináší nové poznatky. Disertace je zpracována velmi pečlivě, obsahuje řadu tabulek a grafických dokumentů a v samém závěru jsou uvedeny dva dotazníky, který autorka používala během svého empirického výzkumu (není mi však jasné, proč je první z nich daleko obsáhlejší než druhý). Jazyk disertace je na vysoké úrovni.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, které se člení na další oddíly a pododdíly, takže vyniká přehledností. V první kapitole “Slováci ve Vojvodině – život v multietnickém prostředí” se autorka věnuje základním rysům slovenské menšiny ve Vojvodině, především z hlediska historického a demografického, a tato hlediska doplňuje o informace právní povahy a informace o místním školství a místní kultuře.

Druhá kapitola “Slovenština jako menšinový jazyk ve Vojvodině” se už věnuje aspektům lingvistickým. Autorka nejprve rekapituluje poznatky, které dosáhli místní a slovenští slovakisté (především Miroslav Dudok) a potom se zabývá slovenštinou ve vztahu k srbsčině a dalším vojvodinským menšinovým jazykům.

Další kapitola “Postavení a komunikační uplatnění slovenského jazyka ve Staré Pazově” už přechází od globálních charakterizací slovenské menšiny ve Vojvodině k poměrům ve specifických lokalitách a kontextech, a tedy k akcentaci konkrétních empirických výzkumů. Výběr obce Stará Pazova se zdá být šťastným v tom smyslu, že obec představuje vojvodinskou obec typickou, tj. bohatou na různé národnosti (celkem 11), kultury a konfese a permanentní kontakty mezi nimi, z nichž autorku zajímá především místní mnohojazyčnost s důrazem na slovensko-srbský bilingvismus. Pro celkové poměry v obci je dobré mít na paměti, že Stará Pazova má asi 18 tisíc obyvatel a z nich se hlásí ke slovenské národnosti téměř 6 tisíc (31,36%) a Slováci jsou tak po Srbech druhou nejpočetnější národností v obci. To se reflektuje mimo jiné i na tom, že v obci existuje vedle základní školy srbské také základní škola slovenská. Autorka podává detailní informace o těchto školách, včetně národnostního složení jednotlivých tříd, a formuluje první postřehy o užívání jazyka u místních Slováků. Pokud jde o analytické zaměření posuzované práce, je pro ni charakteristické to, že nechává

stranou vlastní podobu užívaných kódů a věnuje se hlavně jejich volbě v různých situacích, resp. reflexi této volby v jazykovém povědomí zkoumaných osob.

Jádro disertace a její vrchol představuje kapitola čtvrtá, “Komunikace v malých firmách v menšinovém prostředí”. V ní autorka podává výsledky svého výzkumu v třech firmách sídlících ve Staré Pazově a jedné firmy sídlící v Bělehradě, v níž pracuje 8 slovenských obyvatel Staré Pazovy. Zkoumané staropazovské firmy charakterizuje jako etnicky smíšené a zdá se, že kritérium, na jehož základě byly k výzkumu vybrány právě tyto tři, bylo to, že v nich většinu tvořili slovenští obyvatelé (bylo by dobré, kdyby autorka uvedla další okolnosti výběru těchto firem). Autorka detailně prezentuje jazykové chování uvedených firem jako celku a jejich jednotlivých zaměstnanců, a to v podobě stručných jazykových biografí, vypracovaných na základě dotazníků. O tom, že se ve Staré Pazově slovenština poměrně hodně užívá (a to nejen v hospodářské oblasti), svědčí i to, že autorka zjistila časté užívání slovenštiny i u zaměstnanců srbské národnosti. Nicméně by bylo vhodné, kdyby autorka byla ověřila některá svá zjištění i v případě staropazovských firem, v nichž Slováci netvoří většinu.

Poslední kapitola “Slovní asociace ve výzkumu bilingvizmu ve Vojvodině” je přes velkou pracnost provedeného výzkumu podle tvrzení samotné autorky pouhou sondou, která má jen indikativní charakter. Metodologie této kapitoly se značně odlišuje od metodologie užívané v předcházejících kapitolách (stručně řečeno od sociolingvistiky k psycholingvistice) a podle mého názoru měla autorka při formulaci závěrů tohoto výzkumu vzít v úvahu i to, že zjištěné výsledky mohly být ovlivněny pořadím, v němž byla jednotlivá slova-stimuly prezentována. Na druhé straně je sympatické to, že autorka chce komunikační chování mluvčích analyzovat nejen v souvislostech socio-ekonomických, ale i v širších souvislostech socio-kulturních. To ostatně platí pro celou disertaci.

Celkově lze konstatovat, že posuzovaná práce splňuje požadavky kladené na doktorské disertace a je dobrým východiskem pro obhajobu.

V Praze 10.8.2009

Doc. PhDr. Jiří Nekvapil
Ústav lingvistiky a ugrofinistiky
FFUK